

לקבל דברי חברות לכתחלה על מנת שיהיו נאמנים על דברי חברות, אלא סומכים על כך שקודם התחברותן לעם הארץ, היו נאמנים (621) — דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: אף הן צריכין לקבל על עצמן מחדש דברי חברות לכתחלה.

וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: מעשה באשה אחת שנשאת לחבר, והיתה קושרת לו תפילין על ידו. לאחר מכן נשאת אותה אשה למוכס [סתם מוכסין, גזלנים הם], והיתה קושרת לו קשרי מוכס על ידו [חותמות שחותם המוכס לנותני המכס, לאות שכבר שילמו המכס ושלא יגבו מהם בשנית].

רואים מכך, שאשה הולכת תמיד אחר בעלה, ולכן אין להחזיקה מחמת המצב שהיתה אצל בעלה הקודם. ואם רוצה להיאמן בדברי חברות, יש לה לקבלם על

עצמה מחדש.

אמר רב: חביית [להלן יפורטו ראשי תיבות אלו] שהופקדו ביד גוי, אפור להשתמש בהם אם נחתמו רק בחותם אחד. אלא צריך שני חותמות.

חמפ"ג [להלן יפורטו דברים אלו] מותר להשתמש בהם אף אם הופקדו בידי גוי בחותם אחד.

חביית — חלב, בשר, יין, תכלת של ציצית, אסורין בחותם אחד, (622) משום לט-ב שבשר ותכלת יקרים הם. ולכן יש לחשוש שמא זייפם הגוי והחליפם. (623) וביין יש לחשוש שמא ניסכו [ולענין חלב, תדון הגמרא בהמשך].

חמפ"ג — חילתית, מוריים, פת, גבינה — מותרין בחותם אחד. משום שאין כל כך ריוח בהחלפת החילתית.

די בחותם א'.

623. כך פירש רש"י את טעם הדבר.

רבינו אפרים בר דוד [הובא בתוס' דחה טעם זה. לפי שהמוריים יקר מן היין, ומותר. ולכן פירש, שדברים אלו אסורין בחותם אחד משום שהאיסור בעינו. ואם החליפו הגוי בדבר איסור משלו, הרי שהאיסור חמור יותר. לפי שהוא בעין. מה שאין כן חמפ"ג, אינם אסורין בעין אלא תערובות, וחומרתן פחותה [וכן הביאו הראשונים ריטב"א ועוד, מן הירושלמי].

רבינו יהודה [כמבואר שם] יישב שיטת רש"י שהרי בהרבה מקומות היין יקר יותר וכפי שראינו לעיל לד ב שמוריים שוה רבע הן היין. ולכן פירש כרש"י.

הרמב"ם [מאכלות אסורות יג י' ביאר, שטעם

621. כך פירש רש"י כאן. ובכבודות ל ב פירש, שאינם צריכים לקבל דברי חברות, אם חזרו תחת יד חבר.

622. הקשו הראשונים: הרי לעיל לא א נפסק כרבי אלעזר שמותר בחותם א'?

ותירץ ר"ת [שם ד"ה דאמר רב]: הסוגיא דידן דנה בדינו של ישראל חשוד. וגרוע הוא מעכו"ם. לפי שיודע שיאמינוהו לפי שישראל הוא, ומעיו יותר לזייף [וכן כתב בהגהות אשר"י בשם אור זרוע. וראה בתוס' שם שחלקו על ר"ת, והעמידו שאף כאן מדובר בעכו"ם. אלא ששולח לחברו ביד עכו"ם ושוב אינו רואה בעצמו שלא זייף העכו"ם. מה שאין כן לעיל מדובר שמפקיד הישראל ביד העכו"ם וחוזר ונוטל ממנו את פקדונו, ומבחיץ בזיוף. ולכן שם

ומבארת הגמרא את היתר הפת בחותם אחד: **פת, למאי ניהוש לה?** (624) —

ושאלת הגמרא: הרי חתיכת דג היינו בשר, ולשם מה למנות בשר פעמיים?

אי משום איחלופי קרירא בהמימא, אם נחשוש שמא החליף פת קרה משלו, בפת חמה של ישראל — **מידע ידיע**. ניכר הדבר וידוע לבעלים. ומחמת כן ימנע הגוי מההחלפה, ומשום כך אין לחשוש.

ומתרצת: **תרי גוני בשר**, יש שני סוגים של בשר, בשר בהמה ובשר דג.

ושמואל אומר: הלכות חותם כן הם —

בי"ת, אסור בחותם אחד.

דחיטי בדשערי, פת של חיטין בפת שעורין שזולה יותר — **נמי מידע ידיע**, גם בזאת אין לחשוש להחלפתם, משום שההחלפה ניכרת וידועה לבעלים.

בי"ת — בשר, יין, תכלת — אסורין בחותם אחד.

אי כי הדדי, אם שני הפיתים שוים, ואין הבדל גדול ביניהם, הרי **כיון דאיכא** שישנו חותם אחד, לא טרח הגוי ומזייף את החותם.

מח"ג — מוריים, חילתית, גבינה — מותרין בחותם אחד.

ודנה הגמרא: **ורב**, שאסר חלב בחותם אחד, והתיר גבינה בחותם אחד, **מאי שנא**, במה שונה גבינה, **דלא**, שלא טרח הגוי ומזייף על מנת להחליפה בגבינה משלו, ומשום כך היא מותרת בחותם אחד, הרי חלב נמי, גם חלב, לא טרח ומזייף. ומדוע חלב בחותם אחד אסור?

ומבארת הגמרא מדוע לפי שמואל [שאינו חולק בהלכה על רב] אין צורך להזכיר את חתיכת הדג בכלל הסימן לאיסור. ואין צורך להזכיר את הפת בכלל הסימן להיתר, כי —

לשמואל, חתיכת דג שאין בה סימן — היינו בשר.

אמר רב כהנא: אפיק אכן הוצא חלב מתוך הדברים שהוזכרו כאסורים בחותם אחד, ויהא החלב מותר בחותם אחד, **ועייל** והעמד במקומו איסור **חתיכת דג**, שדמיה יקרין, **ושאין בה סימן**, ולפיכך יש לחשוש שמא החליפה הגוי. (625)

ואת הסברא שנאמרה לעיל, שדג ובשר הם **תרי גוני שני סוגי בשר**, ונמנים כל אחד בפני עצמו — לדעת שמואל סברא זו לא **אמרינן**. ובכלל בשר ישנו אף בשר דג.

624. עיין ברש"י ובתוס' ובהגהות הב"ח אין היא הגירסא.

625. שמואל אינו חולק על רב, אלא סובר שאין צורך בסימן לגבי חתיכת דג לאיסור, ולגבי

איסור דברים אלו בחותם אחד הוא משום שאסורים הם מן התורה [כגון חלב טמא ובשר טרפה]. אך חפמ"ג שאיסורין דרבנן — הקילו ודי בחותם אחד.

אלא מן המומחה⁽⁶³²⁾ בלבד, מותר לקנות. שידוע בו שמקפיד שלא לקחת מן הגוים.

ובולן, כל המאכלים האלו שאסור לקנותם מן החנונים, אם נתארח אצל בעל הבית — מותר. כי על אף שחשודין אנשי סוריא לעבור על איסור "לפני עיור", מכל מקום אינם חשודין הם עצמם על אכילת דבר איסור. ולכן לאכול את האוכל שלהם בביתם, מותר.

וברייתא זו, מסייע ליה לדברי רבי יהושע בן לוי. דאמר רבי יהושע בן לוי: אם שגר שלח לו בעל הבית לביתו את אחד מכל המאכלים הללו — מותר לאוכלם.

מאי טעמא? — בעל הבית לא שביק

ולפיו גם אין צורך להזכיר את ההיתר של פת בסימן אחד, כי אין מה לחשוש בפת, וכמו ששנינו לעיל: פת — למאי נחוש לה? ⁽⁶²⁶⁾

תנו רבנן: אין לוקחין ⁽⁶²⁷⁾ ימ"ח מח"ג ⁽⁶²⁸⁾ בסוריא.

ומבאר הגמרא: לא יין, ולא מוריים, ולא חלב, ולא מלח סלקונדרית, ולא חילתית, ולא גבינה.

לפי שהחנונים שבסוריא, חשודים ⁽⁶²⁹⁾ על עבירת "לפני עיור לא תתן מכשול" ⁽⁶³⁰⁾. ועשוין הם לקנות סחורה זו מן הגויים, ולמוכרה ליהודים! ⁽⁶³¹⁾

פת להתיר, וכמו שהוא מפרש והולך. רש"י

626. כך הוא הביאור לפי רש"י וגירסתו.

627. אף אם מעיד המוכר שדבר זה מישראל הוא, אינו נאמן. לפי שהחשוד על דבר אינו דן ואינו מעיד בו. אך אם אינו עשוי למכור דבר זה אלא שנחשד שעובר בו לעצמו אך אינו עשוי להכשיל בו אחרים, נאמן בו [ריטב"א]

628. העיר התוס' רי"ד: מדוע דוקא דברים אלו נאסרו לקנותם מחשש שמא נקנו מן הגוים ואילו בשאר דברים אין חוששין?

וביאר הרש"י, שדוקא דברים אלו אסור לקנות בסוריא מחשש שמא לוקחים אותם המוכרים מן הגוים כיון שאין איסורן מוחלט, ופעמים שנמצא אצל הגוי דברים אלו וכשרים הם. אבל שאר דברים שאין רגילות לקחתם מן הגוים, ולרמאות בהם את ישראל — מותרים מכל אדם, ותולין שמשל ישראל הם [ריטב"א וראב"ד]

629. הראשונים [ריטב"א, ראב"ד מעשר יב יז] הביאו מדברי הירושלמי שכל שהוא בחזקת חשוד, צריך שני עדים להכשירו. או שעד א' יעיד על המאכל שכשר.

אולם עד א' אינו מעיד על החשוד. לפי שאין כוחו של עד אלא רק על חתיכת האיסור עצמה. אך לא על כשרותו של בעל המאכל.

630. ויקרא יט יד

631. לדעת הריטב"א, בשאר מקומות מותר לקנות מכל אדם. ולא נחשדו אלא רק בסוריא. וכן דעת הראב"ד [מאכלות אסורות יא כה] והמאירי.

ודעת הרמב"ם [שם] שכל חו"ל, הרי היא כסוריא לענין זה [וראה שם במ"מ בשם הרשב"א].

632. סוחר מומחה, שמוחזק שלא ירע את שמו ואמינותו על ידי הכשלת הקונים [ר"י מלוניל]

היתירא, אינו מניח מלאכול דבר המותר באכילה, ואכל איסורא, דבר איסור.

וכי משגר ליה וכאשר שולח לחבירו, ממאי דאכיל משדר ליה. שולח לו מביתו רק ממה שהוא עצמו נוהג לאכול, (633) ולכן מותר הדבר באכילה.

שנינו במשנתנו: ומלח סלקונדרית אסור באכילה.

שואלת הגמרא: מאי מהו מלח סלקונדרית?

אמר רב יהודה אמר שמואל: מלח שכל סלקונדרי נחתומי (634) רומי אוכלין אותה, ומערבין בה שומן דגים טמאים, ומשום כך אסור.

תנו רבנן: מלח סלקונדרית שחורה, אסורה. לבנה, מותרת — דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: לבנה אסורה, שחורה מותרת.

רבי יהודה בן גמליאל משום רבי חנינא בן גמליאל אומר: זו זוז, שחורה ולבנה, אסורה.

ומבאר הגמרא:

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לדברי האומר לבנה אסורה, היינו משום שקירבי שומן דגים לבנים טמאים מעורבין בה. ומשום כך אסורה.

לדברי האומר שחורה אסורה, קירבי שומן דגים שחורים טמאים מעורבין בה. (635)

לדברי האומר זו זוז אסורה, זה זזה, שומן של דגים שחורים ולבנים, מעורבין בה.

אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל: זקן גוי אחד היה בשכונתנו, (636) שהיה מחליק פניה של מלח סלקונדרית בשומן חזיר. ומשמע שיש לחשוש לאיסורים אחרים הקיימים במלח זה.

בסוף המשנה שנינו: הרי אלו שנמנו לעיל, אפורים, ואין איסורן איסור הנאה.

ודנה הגמרא: חזרה זו שחזרת המשנה ומזכירה את האיסור בסוף ואומרת "הרי אלו אסורים", ומשמע שהיא באה למעט ולומר

שברומי.

635. לא נחלקו בדבר זה, אלא כל אחד אמר מה שראה במקומו [ראב"ד]

636. ראה ביעב"ץ שנקט שאיסור זה היה רק באותו זקן שידוע היה שמחליק פניה בשומן חזיר, ולכן נאסר לקחת משם מלח זה. אך מקום שיש בו אדם ידוע שעושה כך, ומאידך יש שם תגר של מלח שלא ידוע כמי שמשתמש בשומן חזיר וכדומה, מותר לקנות מלח זה באותו מקום. לפי שאין ודאות שאכן יש בו משומן החזיר.

633. פירשו הראשונים [רא"ש ר"ן ועוד] שדברי הגמרא "ממאי דאכיל", היינו מה שאוכל המוכר לעצמו בביתו, מתוך זה שולח לחברו. ואף שבחנותו יש דברי גוים, בכל אופן כיון שטורח לשלוח דורון לחברו, אינו מונע מעצמו וטורח שתהא המתנה כשרה.

אולם מדברי הרמב"ם מאכלות אסורות יא כו משמע, שרק אצל סתם אדם מישראל מותר לאכול. והרמב"ם לשיטתו בהלכה הקודמת שם, שאין סומכים על כל יהודה שמוכר רק דברים כשרים, אלא רק על מי שהוחזק ככשר.

634. כך פירש רש"י. והר"ן פירש, החשובין

באכילה. ועתה מבארת המשנה מהם דברי הגוים המותרין אף באכילה.

ואלו דברי הגויים המותרין באכילה:

א. חלב — שחלבו עובד כוכבים, וישראל רואהו בשעה שחולב.

ב. והדבש,

ג. והדבדבניות, אשכולות ענבים, (638) אף על פי שמנטפין, שנוטף מהן מיץ ענבים, אם נטף מיץ הענבים על אוכלין, אין בהן כדי להכשיר את האוכלין לקבלת טומאה, (639) משום הכשר משקה. (640)

וטעם הדבר, לפי שדעתו של הבעלים שיהיו פירות אלו לאכילה. ואין רצונו שיזוב מיצם.

ד. וכבשין, ירקות כבושין שאין דרכן לתת לתוכן יין וחומץ, הרי הם מותרין.

שלא הכל אסורים, למעוטי מאי, מה היא באה למעט מאיסור זה?

ומתרצת: לדעת חזקיה לעיל [לח ב], כונת משנתנו למעוטי באופן שידוע שנתן לתוך הכבשין יין, ואסורין הם אפילו בהנאה, ואינם נכללים בדין משנתנו.

לדעת רבי יוחנן, המתיר כבשים אלו בהנאה, באה משנתנו למעוטי מוריים וגבינת בית אונייקו, שאסורין אף בהנאה. (637)

ומכך עולה, כי סתמא של משנה זו, היא כרבי מאיר, האוסר דברים אלו בהנאה [במשנה לעיל ל ב].

מתניתין

עד עתה שנינו את דינם של הדברים האסורים בהנאה ואת הדברים האסורין

דבר המטמא. והכשר זה תלוי בדעת הבעלים. אם רוצה הוא בזיבה זו, הרי שרצונו עושה את המשקה למכשיר לקבלת טומאה. אך אם אינו רוצה בכך, לא חלה הכשרת הדבר, ואינו מקבל טומאה על ידי זיבת המשקה.

640. כך משמע לפי הגירסא שלפנינו. "אף על פי שמנטפות אין בהם משום הכשר משקה". וכן פירש הראב"ד בשם רש"י [וכן הובא בפירוש רש"י לרי"ף]

אולם הראב"ד ור"י ועוד, גרסו "ואין בהם משום הכשר משקין". ושתי הלכות נשנו כאן.

א. אף שמנטפות, אין חוששין שמא זילף עליהם יין [התוס' ר"ד פירש, שהחידוש הוא שאף אם נגע בהם גוי, אין מגעו במיץ זה אוסר, כיון שאין המיץ הנוטף, נחשב ליין].

637. צ"ע שכבר שנינו כן במשנה שם שאסורין בהנאה?

638. בדבר זה, מצינו בראשונים ג' פירושים: א. אשכולות ענבים — רש"י.

ב. חלות דבש, שהדבש נוטף מתוכן, והחידוש הוא שאף שדבש נחשב למשקה המכשיר לקבל טומאה, מכל מקום, כל עוד הוא מצוי בחלת הדבש, הרי הוא נחשב כאוכל ואינו מכשיר לקבלת טומאה. פירוש המשניות להרמב"ם.

ג. אשכולות ענבים שנתמעכו ונתרסקו קצת, ומשום כך נוטף מיצן — תוס' ר"ד.

639. משקין שזבו על אוכלין, מכשירין אותם לקבל טומאה אם באים אותם האוכלין במגע עם

ח. וזיתי גלוקסאות, הכנוסים בכלי עגול כמו ככרי לחם המגולגלין, ומתחממין שם, והשמן מופק מאיליו מחמת החום.

רבי יוסי אומר: הזיתים השלחין [כלומר, שרכים הם כל כך עד שכאשר נוטלין אותם ביד נשלכים הגרעינים מאליהם] אסורין לפי שיש לחשוש שמא נתנו בהם יין, והוא הגורם לריכוך זה.

ט. החגבים [טהורים] הבאים מן הסלולה מן הסל שלפני החנוני(644) — אסורין לפי

ה. וטריית דג מלוח(641) שאינה טרופה, אלא נשאר בה חתיכה ניכרת מן הדג, ואפשר להבחין בה שדג כשר היא.

ו. וציר של דגים שיש בה דגה, כלבית [דג טמא(642)] וכפי ששינונו במשנה לעיל שמתפתח מעצמו בציר טהור, ודבר זה מהוה סימן לכך שהציר נעשה מדגים טהורים. (643)

ז. ועלה שלם של חילתית שלא חתכוהו בסכין, ואין לחשוש לבליעת איסור בו.

א. פירוש זה שהכלבית גדלה מעצמה בציר, אין השכל נותנו. ולא ראינו כן במציאות הטבע!?

ב. אם כן מדוע שנו ציר שיש בו דגה, היה צריך לומר 'ציר שיש בו כלבית'?

ג. אף אם אינו גדל בציר טמא, יש לחשוש שמא נתנהו שם?

והביאו הראשונים בשם ר"ת לפרש כך: כלבית, דג טהור הוא וכל דג קטן נקרא כלבית. והיה המנהג לתת בכל ציר דג אחד ממין אותו הציר, להעיד על מקורו מאיזה מין דג הוא. ולפי שאיסור ציר מדג טמא הוא רק מדרבנן, התירו להכשירו על פי דג אחד או שנים שמצויים בתוכו.

ועוד, שהבקיאים יודעים להבחין בין ציר טהור לטמא. ולפיכך סוחרי הציר לא ירעו לעצמם, וירמו בכשרותו של הציר. לפי שבקלות אפשר לגלות הדבר.

ואכן נאמנות זו של נתינת הכלבית, אינה אלא בחביות ציר סתומות. אבל בפתוחות, לא הכשירו. כיון שיתכן שנפל שם הדג מעצמו.

644. כך פירש רש"י. והראב"ד מפרש לשון דרך סלולה. כלומר, שעומד החנוני על הדרך ומוכר את החגבים. ובאופן זה, אסור לקחתם.

ב. דרך אגב שונים כאן שאף שמנטפות, אינם מכשירין משקין. והכריעו הר"ן והריטב"א שגירסא זו עיקר.

[ואכן לפירוש רש"י צ"ע, מה שייכות הלכה זו לעניני המשנה והפרק].

641. כך פירש רש"י לעיל לה ב, והרמב"ם מאכלות אסורות ג כג.

ולמד מכך הרמב"ן, שסיבת איסורן הוא מחשש תערובת דגים טמאים. אך בעצם מליחתן יחד עם דג טמא, אין חשש.

ומדוע? והרי יתכן שבמליחתן עם הטמאים, ניתן טעם הטמאים בטהורים, ושנינו בחולין קיג א שאם היו דג טמא מלוח ודג טהור תפל יחד — אסורין. משום שהמלוח נותן טעם בתפל, ואוסרו.

642. כך פירש רש"י. וכנראה פירש כן לפי שלדג זה אין סנפיר וקשקשת. אולם דעת הרשב"א שאף שאין לו סנפיר וקשקשת, טהור. לפי שאינו מדגי הים אלא נשרץ הוא בכלל. ושנינו בחולין סו ב שכל ששרץ בכלים, טהור, אף ללא סנפיר וקשקשת.

643. כך פירש רש"י לעיל לה ב. והקשה הריטב"א:

שמזלף עליהם יין.

אך אם באים הם מן ההפתק [אוצר⁽⁶⁴⁵⁾]
מותרין. לפי שעדיין לא הוצאו למכירה,
ועדיין לא נתנו בהם יין.⁽⁶⁴⁶⁾

וכן דין זה, אף לתרומה הוא. וכפי שיבואר
להלן בגמרא.

גמרא

שנינו במשנתנו, חלב שחלבו גוי וישראל
רואהו — מותר.

תנינא להא, שנינו בברייתא כעין הענין
הנידון במשנתנו⁽⁶⁴⁷⁾:

דתנו רבנן יושב ישראל⁽⁶⁴⁸⁾ בצד עדרו של
עובד כוכבים ואפילו אינו רואהו, ועובד
כוכבים חולב לו ומביא לו חלב
לישראל,⁽⁶⁴⁹⁾ ואינו חושש לשתות מן החלב.

ודנה הגמרא: היכי דמי, איך מדובר במקרה
זה?

אי דליכא אם אין דבר [בהמה] טמא
בעדרו של הגוי, ולכן אין לחשוש לחלב
טמא, הרי פשיטא שמותר לשתותו!

ואי דאיכא יש דבר טמא בעדרו, אמאי
מותר לישראל לשתות בלא חשש?

מבאת הגמרא: לעולם אכן מדובר דאיכא
שישנו דבר טמא בעדר. וכי קאי וכאשר
עומד הישראל, חזי ליה רואה מאין חולב לו
הגוי. וכי יתיב, וכאשר הוא יושב בצד, לא
חזי ליה, אינו רואה מאין הוא מביא לו את
החלב.

והיינו אומרים כך: מהו דתימא, כיון דיתיב
שיושב ישראל בצד ולא חזי ליה, אינו רואה
את הגוי, ניהוש דלמא מיייתי ומערב ביה,
נחשוש שמא עירב מן החלב הטמא, קא
משמע לן, כיון דכי קאי שכאשר עומד
הישראל, חזי ליה, רואה אז את הגוי, אם כן

645. כך פירש רש"י. ורב האי גאון פירש, שהוא
גדול העשוי לשימור זמן רב.

646. הר"י מלוניל הוסיף, שהטעם שאין חוששין
שלא זילף עליהם יין, הוא משום שחושש בעל
האוצר שמא יודע הדבר שמזלף יין, ויאסרו כל
יינו.

647. הר"ף לא גרס תיבות אלו. ואכן רש"י
בחולין יג א ד"ה תנינא, פירש שתיבות אלו בכל
מקום משמען שנינו במשנה מה ששנו ואמרו
בברייתא. ואילו כאן, אין הדבר נכון, שהרי
בברייתא מבואר שאף אם אינו רואה את
החליבה — אינו חושש.

ובתוס' יישבו, ש'רואהו' הנזכר במשנה, אינו

בדוקא. אלא כיון שיכול לראותו, מותר. וכן
הוכיח התוס' רי"ד ממה שלא כתבה המשנה
'וישראל עומד על גביו', משמע שלא צריך
לראותו ממש במעשה החליבה.

648. וצריך שיהא גדול וכן דעת, ושמירת קטן
על של גוי אינה כלום [ריטב"א] וצריך שיהא
יותר מבן י"ח שנים [אורחות חיים איסור"מ סימן
ס"ג]

649. המגיד משנה [מאכלות אסורות ג יז
מדקדק מדברי הרמב"ם שם "והלך הגוי והביא
לו חלב", שרק כאשר חולב הגוי לצורכו של
ישראל ויודע שחלב טמא אסור, מתיירא הוא

אף כאשר יושב, **אירתותי מירתת** מפחד הגוי שמא יבוא ישראל לראותו בכל רגע, ולא **מיערב ביה חלב טמא**.

שנינו במשנתנו: **והרבש של גוים** — מותר.

ומבאר הגמרא את ההיתר:

רבש, למאי, לאיזה צד איסור **ניחוש** נחשוש לה?

אי אם החשש הוא **משום איערובי** שמא עירב בו הגוי יין, דבר זה לא יתכן, שהרי **מיסרא סרי**, מסריח הוא בעירוב יין.

אי אם החשש שמא בישלו את הדבר ויאסר **משום בישולי עוברי כוכבים**, הרי הדבש **נאכל כמו שהוא חי**, ושנינו דבר הנאכל כמות שהוא חי, אף אם בשלו גוי אינו נאסר.

אי אם החשש שמא בישלוהו בכלי גוים הפולטים פליטת איסור, ואסור המאכל **משום גיעולי עוברי כוכבים**, הרי פליטת איסור זו, **נותן טעם לפגם הוא**, ומותר?⁶⁵⁰

שנינו במשנתנו: **והרבדבניות**, אשכולות ענבים, **אף על פי שמנטפות** — **אין בהן משום הכשר משקה** לקבלת טומאה.

שואלת הגמרא סתירה לכך:

ורמינחי — **הבוצר ענבים לדורכן בגת**, כדי לעשות מהם יין —

שמאי אומר, **הוכשר האוכל שנזלף עליו מיץ הענבים**, לקבלת טומאה. כיון שהמשקין האלו מיועדים לצאת מן הענבים, ולפיכך

רוצה הבעלים בזליפתן.

הלל **אומר**: **לא הוכשר האוכל שנזלף עליו מיץ זה**.

ואודי ליה הודה לו הלל לשמאי.

ומוכח שמשקין אלו היוצאים מן הענבים, מכשירין לקבל טומאה. ולא כדברי משנתנו?!

ומיישבת הגמרא: **התם**, שם בדורך ענבים לגת, **קא בעי ליה למשקה** רוצה הבעלים במשקה הענבים, ולכן נוח לו ביציאתם וזליפתן, ולפיכך מכשירין את האוכלין בזליפה זו.

אולם **הבא**, כאן במשקה הזב מן הענבים והולך לאיבוד, **לא קא בעי ליה למשקה**, אין הבעלים רוצה במשקה זה, ולכן אינו מכשיר לקבל טומאה.

שנינו במשנתנו: **וטריית** [מאכל המכיל דגים מלוחים] **שאינה טרופה**.

תנו רבנן: **איזו היא טריית שאינה טרופה**, שניתן להבחין שאין בה דג טמא?

כל שאינה מרוסקת לגמרי, **והראש ושדרה של כל דג ודג ניכר**. ובכך יודעים אם הוא טמא או טהור. לפי שדג טמא ראשו מחודד, ואין לו חוט שדרה.⁽⁶⁵⁰⁾

וממשיכה הברייתא ומבררת:

ואיזו היא ציר שיש בה דגה [וכפי ששנינו במשנתנו — **וציר שיש בה דגה**]?

650. כך פירש רש"י. ותמהו הראשונים, שלא מצינו שרק אלו סימני דג טהור?

ממנו. אבל אילו נמצא שם ישראל סתם, ודאי אין לסמוך על חליבתו של הגוי.

ופירשו חכמים: סנפיר — ששט בו, קשקשת — קליפות הקבועות בגופו, ומתקפלות בקלות מבלי להשאיר תחתיהם סימן בעור.

ועוד, כל שיש לו אפילו קשקשת אחת במים, בידוע שיש לו סנפיר.

ואפילו אם כאשר מעלין אותו מן המים נושרת קשקשתו, מכל מקום טהור הוא.

והוסיפו חכמים והורו סימני כשרות נוספים הקיימים רק בדגים טהורים. והם:

א. ראש רחב ועגול. ב. הברדל בין הראש לזנב. ג. חוט שידרה. ד. יש לו קרביים. ה. בתוכו שלפוחית אויר [על פי רש"י להלן בסוגיא].

איתמר: רב הונא אמר אין הטריית כשרה, אלא **עד שתהא ראש ושררה** — שניהם — **ניכר** בדג. (652)

רב נחמן אמר: אין צריך ששניהם יהיו ניכרים, אלא **או הראש או השררה** של הדג

— כל שדג הנקרא **כילבית** [דג קטן טמא המתפתח מעצמו בציר של דגים טהורים], **ואחת או שתי כילביות שוטטות בו**, זהו ציר שיש בו כילבית.

ומקשה הגמרא: **השתא** אחר שהשמיענו התנא שעל ידי **כילבית אחת**, אמרת שרי מותר הציר, אם יש בו **שתי כילביות**, **מבעיא**, וכי צריך התנא לומר זאת?!

ומתרצת הגמרא: **לא קשיא. כאן**, שתי כילביות, מדובר בכילביות ציר **פתוחות**. ולפי שיש לחשוש שמא דג זה נפל לתוכן מבחוץ, ובאמת ציר זה טמא, צריך שיהיה בו לפחות שתי כילביות.

ואילו **כאן**, כאשר די בכלבית אחת, מדובר בכילביות **סתומות**. שבהם אין חשש שמא נפל הדג מבחוץ. (651)

כל דג שיש לו סנפיר וקשקשת, התירה התורה את אכילתו. שנאמר [ויקרא יא ט-יב]: "את זה תאכלו מכל אשר במים: כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים ובנחלים, אותם תאכלו."

ופירש הראב"ד, שעל ידי ראש ושררה, אפשר להכיר בהם שהם ממין דג מסוים, שהוא טהור [וענין זה יבואר להלן במהלך הסוגיא].

651. כך פירש רש"י. והקשו התוס': להלן מבואר בגמרא שאם מביא גוי ספינה מלאה חביות ונמצאת כלבית באחת מהן — כולן מותרות. ותולין שהכלביות שהיו בהם הלכו משם. ומשמע שדי בכלבית אחת? ועוד, אם חוששין שהכלבית נפלה מבחוץ, נחשוש כן אף בשניים?

לכן פירש רבינו אפרים, להיפך. בחביות

652. בדעת רב הונא ביאר הרמב"ן שישנם דגים טמאים שאף להם יש שדרה. ומשום כך לא די